

A magyar katonai képzések története (1945 – 1990)

Nagy Gyula nyá. ezredes, főtanácsos

A megjelölt időszakban képzésünk öt időszakra bontható:

- 1., 1945 – 1949 HM Katonapolitikai Osztály
- 2., 1950 – 1953 HM IV. Főcsoportfőnökség
- 3., 1953 - 1956 HVK 2. Csoportfőnökség
Kiképzési és Ellátó Szolgálat – részleg
- 4., 1971 - 1985 MNVK 2. Csoportfőnökség
Osztott bázis – ZMKA katonadiplomáciai szak „D” tagozat
- 5., 1985 – MNVK 2. Csoportfőnökség
Saját bázis – ZMKA általános

1./ 1945.03.03 – 1949 HM Katonapolitikai Osztály /KATPOL/

A katonai hírszerzés és az elhárítás egységes szervezetben működött, elsődlegesen belpolitikai biztonsági feladatai voltak. Tagjait egyéni felvételekkel biztosította katonák, csendőrtisztek, ludovikások, korábban a VK. 2-nél szolgálatot teljesítők, a fegyveres ellenállásban résztvevők, politikai emigránsok köréből.

Szervezett, tanfolyami felkészítésük nem volt, esettanulmányokat követően a megszabott feladatok alapján dolgoztak. A szervezetben 1947-ben megalakították a rádiófelderítő alakulatot, ahol már szervezettebb válogatás, kiképzés, felkészítés folyt. A rendszert a káderosztály működtette.

2./ 1950.02.01 – 1953 HM IV. Főcsoportfőnökség

Az átszervezéssel, a feladatok változásával és bővülésével, külföldi katonai információk megszerzéséhez és adatkezeléséhez felkészültebb, nyelvismerettel, katonai alapképzettséggel rendelkező személyekre volt szükség. Ezek felkészítésére, kiképzésére szaktanfolyamokat indítottak.

A tanfolyamok konspirált körülmények között, fedőnevek felhasználásával folytak:

- 1950. 04. 17-től   5 hónapos tanfolyam   26 fővel,
- 1950. 10. 15-től   4,5 hónapos tanfolyam   20 fővel,
- 1951. 05. 15-től   5,5 hónapos tanfolyam   16 fővel,

A tanfolyamok parancsnokai később a szolgálat vezető egyéniségei lettek (Szűcs Ferenc őrnagy, Sárközi Sándor alezredes, Kapás Pál főhadnagy)

3./ 1953.12.01 – 1956 HVK 2. Csoportfőnökség

Az iskola a Kiképzési és Ellátó Szolgálat alárendeltségében, részlegként működött.

Az 1953-as jelentős MN szintű létszámleépítéseket kihasználva a megszünt és átalakuló fegyvernemek, a központi iskolai túlképzés következtében létszámfelettivé vált tisztek köréből válogattak, a Csoportfőnökség hiányzó szakkaderei helyeinek feltöltésére /felderítő, tájékoztató, operatív híradó, rádiófelderítő, stb./. Óriási feladatot jelentett a Varsói Szerződés megalakulásának előkészítéséhez orosz nyelvet ismerők felkutatása, képzése.

A megelőző időszak tapasztalatait felhasználva, a válogatás elveinek a pontosítása, az ebben részt vevő szervezetek feladatainak a meghatározása, a végrehajtó szervezet alá- és fölérendeltségének a tisztázása sokat javított a helyzeten. Ehhez hozzájárult még a feladatban résztvevő személyek felkészültsége és gyakorlati tapasztalata is. A tanfolyam konspirált körülményei maradtak, a fedőnevek felhasználása megszünt.

- 1954. 12. 01-től   10 hónapos tanfolyam   26 fővel,
- 1955. 10. 15-től   8,5 hónapos tanfolyam   14 fővel.

A tanfolyamok parancsnokai Sárközi Sándor alezredes, Kovács Ferenc százados voltak.

4./ 1957 – 1971 MNVK 2. Csoportfőnökség

A képzés az Operatív 5. osztály (vezetője Németh István őrgy., aki 1969-től 1977-ig a személyügyi osztály vezetője volt), majd Csoportfőnök közvetlen Tiszti Szakiskola alárendeltségben folyt. Megkezdődött a kiképzés korszerűsítése, a korábbi pozitív tapasztalatok pontosítása, saját tansegédletek, tankönyvek írása és felhasználása.

- 1958. 11. 01-től   5,5 hónapos tanfolyam   5 fővel,
- 1959. 11. 15-től   7 hónapos tanfolyam   5 fővel,
- 1961. 11. 01-től   3 hónapos tanfolyam   12 fővel,
- 1963. 08. 28-től   10 hónapos tanfolyam   10 fővel, SZU-ban,
- 1964. 01. 15-től   5 hónapos tanfolyam   10 fővel,
- 1965. 01. 15-től   6 hónapos tanfolyam   8 fővel.

A tanfolyamok parancsnokai Witz József alezredes és Fényi Sándor alezredes volt.

Ebben az időben kezdett beszivárogni a hazai munkapszichológia kibontakozása, különösen a kiválasztó munka jellege és iránya. A Katonai Főiskolák a 4 éves képzés bevezetését a magasabb szintű tanulmányi és kiképzési program beindulásával kapcsolták össze. Ez kiterjesztésre került a tiszthelyettesi iskolákra, a katonai középiskolai kollégiumokra, sőt speciális képességet igénylő fegyvernemekre is.

A szakma is felismerte ennek óriási jelentőségét, ezért pár lelkes ember a házon belüli értékítéletek megváltoztatását is sürgette (műveltség, képesség meghatározása, kiképzési idő jobb kihasználása, a nyelvtanulási képesség felismerése, káros szenvedélyek kiszűrése, a különféle terhelések elviselésének határai, stb.).

A Szakiskola vezetése és a személyügyi osztály kijelölt munkatársai próbálták a válogatást korszerűsíteni, az alkalmasság vizsgálatok egyes elemeit felhasználni, a válogatást végzők egyetemi képzését megszervezni.

A nyelvkiképzés beindításához nyelvtanári helyek rendszeresítése és nyelvtanárrok felvétele vált szükségessé (angol, német, olasz, francia).

Ebben az időben a rövid tanfolyamokat felváltotta egy kettő éves képzés, ahol az első évben - angol, német, olasz, francia - nyelveket, a második évben operatív ismereteket oktattak. Kettő ilyen tanfolyam indult 1968. 09. 16-tól 21 fővel, illetve 1969.09.15-től 21 fővel. Ide már házon belüli pszichológiai alkalmasság vizsgálatot is végzett Nyersbakó János őrnagy. A tanfolyam parancsnoka mindkét esetben Fényi Sándor alezredes volt.

A tanfolyamok oktatói nyelvtanárok, a szolgálat vezető személyiségei és az iskola állományában szolgálatot teljesítők - hírszerzési és külszolgálati tapasztalattal rendelkezők - voltak.

1971-ben az iskola saját bázist kapott - vezetője Darvas Gábor alezredes - az MNVKF 023/1974. utasításával a ZMKA-n létrehozta a „D” tagozatot – vezetője Kádár Ferenc alezredes - ami akadémiai szintű hároméves /1+2, illetve 2+1/ képzést jelentett. A tagozatparancsnok kinevezését, valamint a hallgatók kiválasztását és beiskolázását az MNVK 2. Csoportfőnök jogkörébe utalta. Ez azt jelentette, hogy egy évet az akadémián, kettő évet saját bázison kellett tölteni. 1976-tól a tanszék a Kiképzési Osztály alárendeltségébe kerül, mint csoportfőnök közvetlen szerv, vezetője Ráncsik József ezredes lett, akit dr. Gerle Gáspár ezredes, majd Esztergomi Ferenc ezredes követett.

A felderítő rendszer egységes utánpótlási rendszerének kialakítására 1972-ben a személyügyi osztályon rendszeresítésre került egy tanulmányi főtiszti beosztás (Nagy

Gyula százados), aki együttműködve a hadműveleti-harcászati felderítő (Márványkői István őrnagy), illetve a rádiófelderítő szolgálat (Altörjai Sándor őrnagy) kinevezett személyeivel, a szakiskola, a biztonsági főosztály vezetésével szervezte az alábbi feladatokat:

- beiskolázás, utánpótlás /polgári, katonai/,
VK, ZMKA, KLF, ZMKMF, KGYRNF, 2 éves tts bázisok, ELTE, PTE, MKKE, ME. JATE, KLTE
- pályakialakítási vizsgálat
a 2/1973 HM utasítás alapján kiválogatás,
MN Repülőorvosi Vizsgáló és Kutató Intézet + EVI,
DEKTOR PSE-1 hazugságvizsgáló alkalmazása
- továbbképzés /belföld, külföld/
2 hó vezetői tk. SZU 1972-89-ig 80 fő, 10 hó SZU 1979-88-ig 36 fő
ráf., rtf., ESZG., Leningrád, Moszkva
- HM nyelvtanfolyam /belföld, külföld/
Kulturális Kapcsolatok Intézete bevonásával 1974-76-77 arab Kairó, Tripoli,
később görög, török, kínai nyelvtanfolyamok
- Csoportfőnökség által működtetett nyelvtanfolyamok /belföld, külföld/
Szolnok- Eger német, Debrecen angol,
Párizs, London, Lipcse,
- káderutánpótlás-képzés tervezése
1970-től előkészület a tervszerű mozgatásra, ami 1976-tól rendszerre vált.
Megvalósult a szakmai alárendeltek, a szakmai irányítás alá rendelték
egységes rendszerének kialakítása – konspiráció teljes biztosítása mellett.
- tudományszervezés
1963-tól 1990-ig támogatott és nemcsak a hadtudomány keretein belül,
sokan egyetemi doktorátust is szereztek - a jelzett időszakban 16 fő – jelen
tős szakmai hírnévre is szert tettek.
- megnyertek SZT állományba vétele
- katonai pályára irányító tevékenység
A 43/1975 HM utasítás alapján a bázis iskolai rendszerben főleg nyelvi,
műszaki, informatikai szakközépiskolákból toborzás.
- diplomáciai szolgálatra kerülőkkel kapcsolatos feladatok
Kiválasztás, felkészítő tanfolyamok, feleségek felkészítése – munkáügyeik
intézése, KÜM agreement.
- pszichológusi feladatok

1976-tól állománytáblában rögzített beosztás, hírszerző pályatükör kidolgozása, Operatív Szemlében cikksorozat, pszichológiai laboratórium felállítása, alkalmassági és beválás vizsgálatok végzése.

5./ 1985 – MNVK 2. Csoportfőnökség

Saját bázis, ZMKA általános felderítő szak.

1985-ben megkezdődött a saját objektum korszerűsítése, tantermi épület építése, kollégiumi épület korszerűsítése, megfelelő sportterek, illetve szabadidő eltöltésére alkalmas helyek kiépítésével.

Egy újabb fejlődési szakasz következett, amikor az MNVKF 069/1987. intézkedése értelmében megalakult a ZMKA általános felderítő szak, a korszerűsített saját bázison. A tanszék vezetőjévé Kovács Ferenc ezredest, helyettesévé Nagy Gyula alezredest nevezték ki. A jelzett időszakban 52 fő végzett.

Az iskolára számításba vehető személyek felkutatása a saját, illetve a hadosztályok állományából, alkalmasságuk előzetes dokumentum elemzése (életrajzok, feljegyzések, minősítések, addigi tanulmányi jellemzések, szolgálati munkájuk eredményessége), előzetes bizottsági beszélgetése (életkörülmények, egyéni és szakmai céljai, családi körülmények, viselkedés megfigyelése, gondolkodás gyorsaságalogikussága, nyelvtanulási hajlandósága), biztonsági ellenőrzése jelentős kutató és feldolgozó munkát jelentett. Ezt követően a bíráló bizottság javaslatot tett a további feldolgozásra, ami egyhetes egészségi és pszichológia (személyiség, intelligencia, frusztrációs tesztek, manipulációs és cselekvésvizsgálatok, nyelvtanulási képesség megállapítása, megfigyelés-émlékezés, káros szenvedélyek, stresszhelyzetben való viselkedés, terhelés elviselésének képessége, stb.) bentlakásos vizsgálatot jelentett. A táblázat az 1978-ban beiskolázásra felkutatott 483 fő feldolgozási adatait tartalmazza, aminek következtében 19 fő került beiskolázásra.

1978-81-re számításba vettek

	Előzetes				Biz.besz.				Vizsgálat				Felvéve	
	Átnéz alk.	Később NA	priusz	besz.	NA n.jött	később	ber.	Alk.	MF	NMF				
Csf-ség	3	3	-	-	3	-	-	3	1	2	-	3		
3.ö.ráf.e	27	8	-	19	-	8	2	-	6	3	1	2	4	
34.ö.f.z.	14	6	-	8	-	6	-	-	1	5	4	-	1	4
Tö-közv.	92	16	5	71	6	16	8	-	3	5	2	-	3	2
7.Kisk.	70	10	-	60	7	11	5	-	1	5	1	2	2	1
8.Zeg.	73	14	11	43	2	15	5	3	-	7	-	1	4	-
9.Kapos	50	13	5	38	4	13	5	2	1	5	1	2	1	1
11.Tata	62	12	-	50	7	12	3	2	1	6	2	2	1	3
Tö-közv.	18	-	-	18	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.Gyöngy.24	-	-	-	24	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15.Nyir.	47	2	-	45	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Más	3	3	-	-	-	3	-	-	-	1	1	-	-	1
ÖSSZES	483	87	21	375	33	88	28	7	8	45	16	11	14	19=4%

A beiskolázottak területi megoszlása jól érzékelteti, hogy a Magyar Néphadsereg teljes vertikumból kerülhettek jó képességű tisztek kiválogatásra.

Beiskolázottak megoszlása ZMKA Katonadiplomáciai gozatórára

	Beisk.	Pa	VK.2.Csf.		HDS				hdt.		h.lé.HDS.		Tanint.	HM			
			Csf. Ráf.	Közv.	7.	8.	9.	11.	Közv. 4.	15.	Közv. 1.	2.					
1973/76	23	-	-	5	5	1	-	-	5	-	3	1	-	1	-	2	-
1974/77	18	1	5	1	2	1	-	2	-	-	2	-	-	-	-	4	-
1976/79	16	-	2	1	5	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	4
1978/81	19	-	3	4	6	1	-	1	3	-	-	-	-	-	-	1	-
1980/83	16	-	2	1	4	2	4	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-
1982/85	9	-	1	1	3	1	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
1984/87	20	2	1	1	6	2	2	1	4	-	-	-	-	-	-	-	1
1986/89	12	-	2	4	2	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1
Összesen	133	3	16	18	33	8	10	4	15	-	6	1	3	1	1	8	6
		3	34		70				7		2		8		6		

Beiskolázottak megoszlása a SZU 10 hónapos operatív tanfolyamára

	Beisk.	Pa.	VK.2.Csf.				HDS			hdt.		h.lé.HDS		HM
			közv. 7.	8.	9.	11.	közv. 4.	15.	közv. 1.	2.				
1979/80	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
1980/81	5	-	1	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
1981/82	5	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-
1982/83	5	1	1	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-
1983/84	4	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1
1984/85	4	-	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-

A hároméves képzés folyamán társadalomtudományokra 540 órát /ebben szerepel az operatív pszichológia és retorika/, hadtudományra 870 órát, nyelvre 1000 órát /minimum követelmény középfok/, szakismeretre 1244 órát /214 órát gyakorlati foglalkozásra fordítottunk.

Gyakorlatok

1989-1990

Évf.	tantárgy	tárgya	Felk.	Végr.	Ért.	Összes
I.	Kat. hirs. alapjai	Önellenőrzés, figyelés, követés	15	12	3	30
	Op. összeköt.	Személyes találkozó	3	6	3	12
	Komplex op. gyak.		4	8	6	18
						60
II.	Leg.fedés	Inform.s szerző találk.	3	6	3	12
	Táj. munka	Információs utazás	6	6	6	18
	Komplex op. gyak.			30		30
						60
III.	Op. összeköt.	Rejtek- és jelzőhely		6		6
	Táj. munka	Gyakorlati munka	10	30		40
	Komplex.op. gyak	Záró gyakorlat	12	30	6	48
						94
						214

Vizsgák száma

1989-1990

Évf.	Tantárgyak	Besz.	Gyj.	Koll.	Szig.	ÁV	Összesen
I.	4 katonai	1	2	1	1	-	5
	13 szakmai	2	6	4	-	-	12
							17
II.	4 katonai	1	1	1	2	-	5
	6 szakmai	2	3	3	-	1	9
							14
III.	4 katonai	2	-	-	1	1	4
	12 szakmai	-	5	2	-	1	8
							12
	Összes	8	17	11	4	3	43

A válogatás sokrétűsége és eredményessége, a lényegesen nagyobb követelményrendszerben való sikeres megfelelést is jelentette. Ezt bizonyítják a saját és az Akadémia tanulmányi eredményeinek összehasonlító adatai.

Összehasonlító adatok a tanulmányi eredményekről

Tan. Idő	I.	II.	III.	Szig.	ÁV	3 év	Okl.min.
1982/85	4,26	3,92	4,19	4,15	4,19	4,13	3 KIT, 4 jó, 1 köz.
					3,94	3,98	
1984/87	4,31	4,07	4,19	4,19	4,23	4,19	2 KIT, 4 KIV.11 jó, 1köz.
					3,82	4,03	
1986/89	4,40	4,31	4,55	4,25	4,60	4,40	2 KIT, 3 KIV. 5 jó,
					3,66	4,06	
1987/90	4,06	4,26	4,40	4,03	4,42	4,23	1 KIT, 6 jó,
					3,94	4,10	
1988/91	4,22	4,42	4,27	4,13	4,38	4,40	1 KIT, 2 KIV, 9 jó, 1 köz.
					3,98	4,16	7 18 74 38
1989/92	4,09	4,28	4,13	4,06	4,54	4,16	1 KIV, 7 jó,
					4,11	4,03	2 29 77 36
1990/93	4,23	4,31	4,41	4,05	4,40	4,22	5 KIV, 9 jó, 1 köz.
					4,03	4,04	6 32 82 37

A pirossal jelzett a ZMKA átlaga

A felderítés vertikumának képzési rendszerét jól mutatja az alábbi táblázat. A végzett állomány látótérben maradt, csapatoknál folyó tevékenységük áttekinthetővé vált, mozgatusuk a szolgálat érdekeinek megfelelően történt.

Tanintézetekben végzetek

		1983				1984				1985			
		Vég.	VK2	HDS	hdt	Vég.	VK2	HDS	hdt	Vég.	VK2	HDS	hdt
ZMKA	Dipl.	14	14	-	-	-	-	-	-	8	8	-	-
	CSF					13	-	9	4				
	RÁF	11	7	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
FŐISK	CSF	23	1	20	2	22	-	17	5	16	-	13	3
	RÁF	14	11	3	-	-	-	-	-	14	13	1	-
TTS	CSF	12	-	10	2	17	-	14	3	16	-	14	2
	RÁF	27	23	4	-	35	31	4	-	23	16	7	-

Nyelvi képzésünk terjedelme és hatékonysága az alábbi táblázatból jól lemérhető. A kiragadott időszakban három helyen, saját erőforrások biztosításával a tanulási hatékonyság messze meghaladta az országos átlagokat.

Nyelvi képzés létszámadatai

Nyelvek	86-87	87-88	88-89	89-90	90-91
EGER német kf.	6-5	10-6	10-8	10-1	6-4
Debr. angol ff.				12-8	
angol kf.	10-4	21-17	17-17	18-18	19-19
német kf.		11-6	12-12	7-7	12-11
Bp. angol ff.	8-8	8-3	6-5	12-7	
angol kf.		6-3	12-10		7-3
német ff.		6-3			
német kf.		11-9			
olasz ff.			4-4	1-1	4-4
olasz kf.		4-4	5-5		
francia ff.				9-9	
román kf.					6-6
spanyol ff.	1-1				
szerb-horvát kf.					5-5
Kezdtett – vizsgázott	25-18	77-51	66-61	69-51	59-52
Hatásfok %-ban	72,-	66,5	92,4	73,9	88,1

Eredményeink

- az oktatás összetettsége folytán a helyes alá-fölérendeltség kialakítása,
- a felvételi rendszer alapossága és fontossága - „feladathoz az embert” - ami alapján a kiképzési idő hatékonysága jelentősen növelhető,
- az oktatás elhelyezése a humán rendszerben, ami a felhasználók igényeinek teljességben megfelelt, az életpályamodell működött,
- az oktatást szervezők és abban résztvevők felkészültsége, a pedagógiai-szakmai ismeretek naprakészsége,
- a hazai és a nemzetközi tapasztalatok felhasználása,
- a hasonló intézményekkel való szerepjátszás gyakoroltatása,
- a nyelvképzés, nyelvi továbbképzés, felkészítés és szinten tartás fontossága,
- a kiképzési programok aktualizálásának lehetősége,
- a retorika és a pszichológia fontosságának felismerése és programba állítása meghaladta az egyetemi képzésben való bevezetését,
- a komplex jellegű gyakorlatok szélesítése,
- irányított szabadidő bevezetése /tenisz, lovaglás, bridge, casino, stb./,
- feleségek bevonása időarányosan a felkészülésbe,
- a káros szokásoktól, szenvedélyektől való megszabadulás elősegítése,
- az ésszerű kockázatvállalás határának felismertetése,
- az öngondoskodás kialakítása,
- a motiváltság állandó szinten tartása.